

Quickscan natuurtoets Enduro op landgoed 't Zand in Zelhem

Een inventarisatie van beschermde flora en fauna

rapportnummer 1419

Quickscan natuurtoets Enduro op landgoed 't Zand in Zelhem

Een inventarisatie van beschermde flora en fauna

Colofon

Hoog-Keppel : juli 2014

Rapportnummer : 1419
Projectnummer : 2332

Opdrachtgever : ZAMC
Contactpersoon : Dhr. O. Duursma

Opdrachtnemer : Stichting Staring Advies
Jonker Emilweg 11
6997 CB Hoog-Keppel
T 0314 641910

info@staringadvies.nl
www.staringadvies.nl

Auteur(s) : ing. R. Boerboom
Controle : dhr. S.J.J. Wamelink

Eigendom

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever. Het rapport blijft eigendom van de opdrachtgever. Niets uit dit rapport mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d. m. v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde natuurwet- en regelgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is echter nooit met zekerheid te voorspellen. Stichting Staring Advies accepteert daarom op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van eventuele beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Stichting Staring Advies uitgevoerde onderzoek neemt. Stichting Staring Advies is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Stichting Staring Advies; opdrachtgever vrijwaart Stichting Staring Advies voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Kwaliteitszorg

Stichting Staring Advies is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het Netwerk Groene Bureaus is de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoud

1	Inleiding en doel	4
2	Gebiedsbeschrijving en geplande werkzaamheden	5
3	Het ecologisch onderzoek	10
3.1	Methode	10
3.2	Resultaten	11
4	Flora- en faunawet	16
4.1	Toetsing aan de Flora- en faunawet	16
4.2	Wettelijke consequenties	19
5	Conclusie	20
	Bijlage 1 Impressie plangebied	21
	Bijlage 2 Wettelijk kader	22

1 Inleiding en doel

Voor de voorgenomen activiteit op landgoed 't Zand in Zelhem verlangt de huidige wetgeving een gedegen onderzoek naar flora en fauna in verband met de zorgplicht die de Flora- en faunawet een plannenmaker oplegt. Het plan is om een eendaagse Enduro en Off The Roadrit te organiseren, waarvan de route deels over het landgoed loopt. De heer Duursma van de Zelhemse Auto- en Motorclub (ZAMC) is betrokken bij de plannen en heeft aan Staring Advies gevraagd voor het uitvoeren van een quickscan natuurtoets. Dit is een vorm van verkennend natuuronderzoek dat op korte termijn en in een kort tijdsbestek kan worden uitgevoerd.

Het doel van de quickscan is om snel te inventariseren of door de geplande ontwikkelingen schade kan ontstaan aan populaties van beschermde soorten flora en/of fauna en hoe deze schade beperkt of gecompenseerd kan worden.

Tijdens de uitvoering van het verkennende natuuronderzoek is het voorkomen van beschermde soorten planten en dieren op de locatie nagegaan. Daarnaast is onderzocht op welke wijze de plannen voor de locatie in overeenstemming kunnen worden gebracht met hetgeen bepaald is in de Flora- en faunawet.

Dit rapport is opgesteld conform het voorschrift zoals opgenomen in het aanvraagformulier "Aanvraag ontheffing, ingevolge artikel 75, vierde lid, onderdeel C, Flora- en faunawet (Ontheffing voor ruimtelijke ingrepen)".

2 Gebiedsbeschrijving en geplande werkzaamheden

Gegevens plangebied

Locatie: Landgoed 't Zand
Plaats: Zelhem
Gemeente: Bronckhorst
Provincie: Gelderland

Beschrijving van het plangebied

Het plangebied betreft de padenstructuur in het bosgebied van landgoed 't Zand in Zelhem. Daarnaast behoren enkele maisakkers tot het plangebied (zie figuur 1 en 2 en Bijlage 1). Het plangebied ligt ten noorden van de bebouwde kom van Zelhem, ten oosten van Hengelo (Gld), ten westen van Veldhoek en ten zuidwesten van Ruurlo. Op deze paden en agrarische percelen is de route voor de Enduro en de Off the Roadrit geprojecteerd. De exacte routing was ten tijde van het onderzoek nog niet bekend. De route gaat over onverharde, brede zandpaden, voor een deel zonder enige vegetatie en gedeeltelijk begroeid met een soort- en structuurarme grasvegetatie of spaarzame ruigtevegetatie (zie figuur 2 en Bijlage 1). Alle paden zijn verder vrij identiek wat betreft vegetatiesamenstelling, breedte en structuur. De aangrenzende bossen betreffen zowel loofhout, gemengd bos als naaldhout productiebos. Het bosgebied heeft een gradiënt van vochtig, matig voedselrijk bos naar vrij droog en voedselarm bos. De samenstelling en structuur van de ondergroei is afhankelijk van de voedselrijkdom en vochtsituatie ter plekke.

Geplande werkzaamheden

De Zelhemse Auto-en Motorclub (ZAMC) en Hengelose Auto en Motorvereniging (HAMOVE) zijn voornemens om in november 2014 de jaarlijkse Enduro en Off The Roadrit te organiseren op landgoed 't Zand. Op bestaande, onverharde paden en enkele maisakkers zal door beide verenigingen een eendaagse motorrit gehouden worden. Er worden geen bomen gekapt of andere ruimtelijke ingrepen uitgevoerd in het kader van de Enduro en Off The Roadrit. Na de ritten worden de paden geëgaliseerd. Het landgoed benut de ritten hiermee om wandelpaden weer te egaliseren en vrij te maken van bosopslag en andere vegetatie.

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rode cirkel).

Figuur 2. Luchtfoto van het landgoed 't Zand met globaal de ligging van de Enduro route op de bestaande padenstructuur (rood).

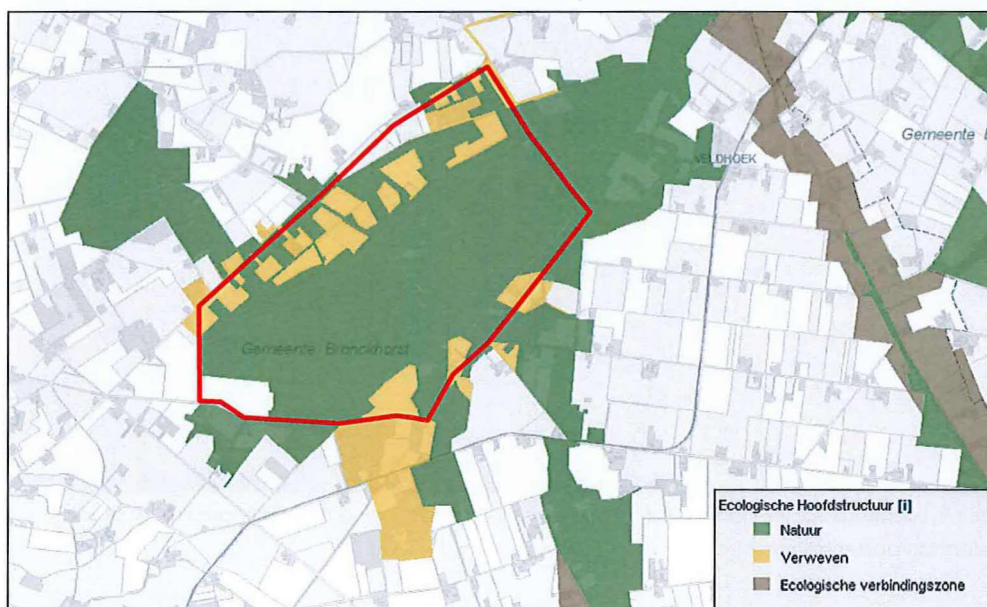
Beschermde status plangebied

Ecologische hoofdstructuur (EHS)

In de provincie Gelderland bestaat de EHS uit drie onderdelen: EHS-natuur, EHS-verweven en ecologische verbindingszones. Soorten die zijn gebonden aan grotere natuurgebieden vinden vooral een plek in EHS-natuur. EHS-verweven is van belang voor soorten die in gebieden leven waarin natuurelementen verweven zijn met agrarisch gebruik van het landschap. Met de ecologische verbindingszones neemt de versnippering van natuur af en ontstaan migratiemogelijkheden voor planten en dieren.

Binnen de Ecologische Hoofdstructuur geldt de “nee, tenzij”-benadering. Dit houdt in dat bestemmingsplanwijziging niet mogelijk is als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Om te kunnen bepalen of de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied significant worden aangetast, moet het bevoegd gezag erop toezien dat hiernaar door de initiatiefnemer onderzoek wordt verricht. Om een zorgvuldige afweging te kunnen maken heeft de provincie de te behouden wezenlijke kenmerken en waarden per gebied gespecificeerd. In de gehele EHS geldt de landschappelijke verwevenheid van natuur, bos en landschapselementen met cultuurgronden als wezenlijk kenmerk. Daarnaast zijn er per regio nog specifieke kenmerken aangewezen.

Het plangebied ligt binnen de EHS (zie figuur 3). Landgoed 't Zand is aangewezen als EHS-natuur. In het plangebied liggen verder enkele agrarische percelen die zijn aangewezen als EHS verwevingsgebieden. Een deel van deze verwevingspercelen vallen ook binnen het plangebied voor de Enduro en de Off The Roadrit. Ten oosten van het landgoed ligt een ecologische verbindingszone, via de Veengoot.

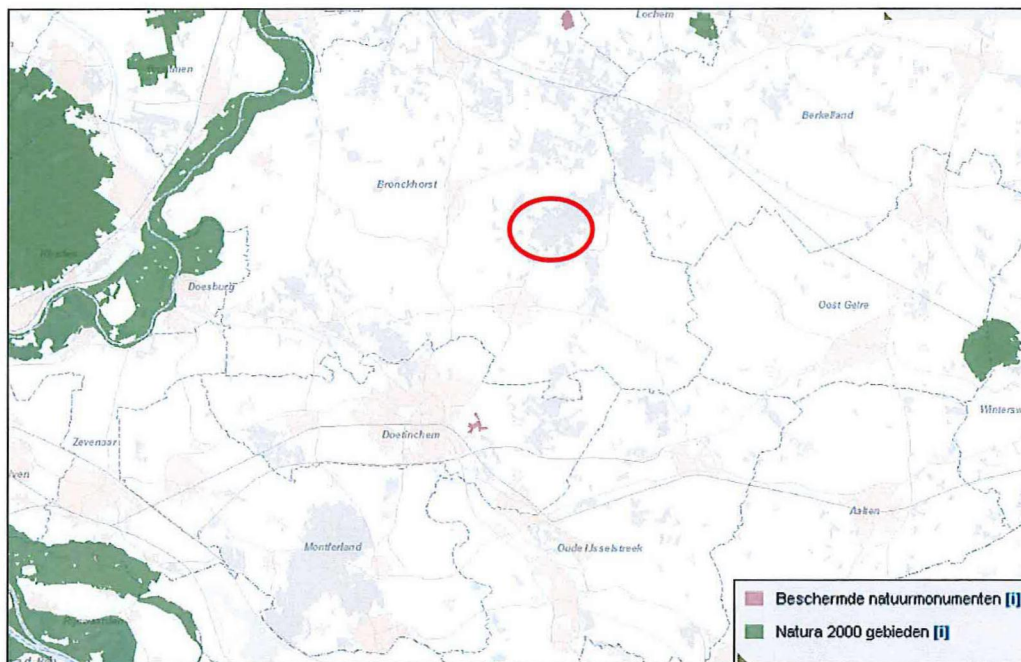
Figuur 3. Ligging van het plangebied (rood) ten opzichte van de EHS.

Effectbeoordeling EHS

Het plangebied bevindt zich binnen de EHS-natuur en voor een deel in EHS-verweven. Er vinden geen ruimtelijke ontwikkelingen plaats. Er vindt geen ruimtebeslag op de EHS plaats. Voor niet-planologische activiteiten kent de EHS geen vergunningstelsel. Doordat het slechts om een eendaags evenement gaat, waarbij geen permanente barrières, ruimtebeslag of fysieke ingrepen in de natuur plaatsvinden, worden nadelige effecten tijdens en na afloop van het evenement op de EHS niet verwacht. De kernkwaliteiten van de EHS worden niet aangetast. Er hoeft geen verdere EHS toetsing uitgevoerd te worden.

Natura 2000

De Europese Unie heeft een zeer gevarieerde en rijke natuur, die van grote biologische, esthetische en economische waarde is. Om deze natuur te behouden heeft de Europese Unie het initiatief genomen voor Natura 2000. Dit is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden. Voor Nederland gaat het in totaal om 162 gebieden. Het plangebied ligt niet in of nabij een Natura 2000-gebied of beschermd natuurmonument. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied ('Stelkampsveld') ligt op ruime afstand (ruim 8 km) van het plangebied (zie figuur 4). Overige Natura 2000-gebieden (o.a. de Gelderse Poort, Veluwe, Landgoederen Brummen en Korenburgerveen) liggen op grotere afstand. Ten oosten van Doetinchem ligt natuurgebied 'de Zumpe', dat als beschermd natuurmonument is aangewezen binnen de Natuurbeschermingswet. Tussen Vorden en Ruurlo ligt verder het beschermde natuurmonument 'Wildenborch en Bosket'. Beide natuurmonumenten liggen op ruime afstand (beide meer dan 5 kilometer) van het plangebied.

Figuur 4. Ligging van het plangebied (rood) ten opzichte van de Natura 2000-gebieden Uiterwaarden IJssel, Gelderse Poort, Veluwe, Landgoederen Brummen, Korenburgerveen en Stelkampsveld en het beschermd natuurmonument 'De Zumpe'.

Effectbeoordeling Natura 2000

Ruimtelijke ingrepen en activiteiten in of nabij Natura 2000 gebieden zijn niet toegestaan wanneer deze significante negatieve effecten hebben op de kernkwaliteiten van de Natura 2000-gebieden. Door de ruime afstand tot het Natura 2000 gebied 'Stelkampsveld' en de overige Natura 2000 gebieden en beschermde natuurmonumenten en het plangebied zijn nadelige effecten op deze beschermde gebieden niet te verwachten. De beschermde natuurwaarden van Natura 2000 gebieden en de beschermde natuurmonumenten zullen niet worden aangetast door het geplande evenement in het plangebied. Verdere toetsing of een vergunningsaanvraag in het kader van de Natuurbeschermingswet is niet noodzakelijk.

3 Het ecologisch onderzoek

3.1 Methode

Het verzamelen van gegevens heeft op twee manieren plaatsgevonden: via een literatuuronderzoek en er is gericht veldonderzoek uitgevoerd.

Literatuuronderzoek

De volgende relevante verspreidingsatlassen op het gebied van flora en fauna zijn geraadpleegd:

- a. Atlas van de flora van Oost-Gelderland
- b. Atlas van Nederlandse Broedvogels
- c. Werkatlas zoogdieren van Gelderland
- d. Atlas reptielen en amfibieën in Gelderland 1985 – 2005
- e. Vissenatlas Gelderland
- f. De dagvlinders van Nederland
- g. De Nederlandse libellen

Veldonderzoek

Het plangebied is door een onderzoeker van Staring Advies onderzocht om de aanwezige biotopen te kunnen beschrijven, om een inschatting te kunnen maken van de mogelijk aanwezige beschermde soorten en incidentele waarnemingen te kunnen doen van beschermde flora en fauna (zie tabel 1). Ten tijde van het veldbezoek was de exacte route van de Enduro nog niet bekend. Daarom zijn alle paden die mogelijk gebruikt worden bij de Enduro in het veld beoordeeld.

Onderzoeker	Bezoekronde	Datum	Tijd	Weersomstandigheden
R. Boerboom	1	15-07-2014	08.30 uur	Bewolkt, droog, 17 °C, wind 0 Bft

Tabel 1. Veldonderzoek.

3.2 Resultaten

Deze paragraaf bespreekt de resultaten van het literatuuronderzoek en het veldonderzoek.

3.2.1 Literatuuronderzoek

Flora

De Atlas van de Flora van Oost-Gelderland geeft, voor de omgeving van het plangebied, de aanwezigheid van de volgende licht beschermde plantensoorten weer: brede wespenorchis en grasklokje (Flora- en faunawet, tabel 1). Waarnemingen van matig of streng beschermde soorten (Flora- en faunawet, tabel 2 en 3) zijn niet bekend geworden vanuit de omgeving van het plangebied. Tijdens het veldbezoek wordt een inschatting gemaakt of bovenstaande en andere beschermde plantensoorten voor kunnen komen in het plangebied en de directe omgeving.

Broedvogels

Raadpleging van de Atlas van Nederlandse Broedvogels van SOVON vogelonderzoek Nederland heeft voor de omgeving van het plangebied het voorkomen van een aantal broedvogels aangetoond. Een deel van de vogelsoorten kunnen een territorium bezetten in het plangebied of in de directe omgeving hiervan, waardoor ze gebruik kunnen maken van het plangebied. Het betreft hier vooral vogelsoorten van bos, struweel en park en enkele algemene watervogels. Naast algemene soorten als houtduif, boomkruiper, boomklever, grote bonte specht, ekster, merel, koolmees, zanglijster en winterkoning zijn er een aantal Rode Lijstsoorten aangetroffen in het betreffende atlasblok. Het betreft soorten die mogelijk ook in of nabij het plangebied voor kunnen komen zoals groene specht, grauwe vliegenvanger, matkop en wielewaal. Ook de boomvalk, buizerd, havik, huismus, kerkuil, sperwer en steenuil, waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn, zijn in de omgeving van het plangebied aangetroffen. Tijdens het veldbezoek wordt een inschatting gemaakt of deze vogelsoorten voor kunnen komen in het plangebied of directe omgeving, waardoor ze mogelijk negatieve effecten ondervinden van de geplande ruimtelijke ontwikkelingen.

Zoogdieren

De Werkatlas zoogdieren van Gelderland maakt voor de omgeving van het plangebied melding van een aantal beschermde zoogdiersoorten. Het betreft de volgende soorten:

- Flora- en faunawet, tabel 1 (licht beschermd): bosmuis, bunzing, egel, haas, mol, konijn, ree, rosse woelmuis, veldmuis, vos en wezel.
- Flora- en faunawet, tabel 2 (matig beschermd): eekhoorn en steenmarter.
- Flora- en faunawet, tabel 3 (streng beschermd): gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis.

Tijdens het veldbezoek wordt een inschatting gemaakt of deze beschermde soorten voor kunnen komen in het plangebied en de directe omgeving.

Amfibieën, reptielen en vissen

De site van RAVON (www.ravon.nl), de Atlas reptielen en amfibieën in Gelderland 1985 – 2005, de Vissenatlas Gelderland en rapportages van natuuronderzoeken in de omgeving van het plangebied maken in de omgeving van het plangebied melding van een aantal licht beschermde amfibieënsoorten, 2 streng beschermde amfibieënsoorten en 1 matig beschermde reptielensoort:

- Flora- en faunawet, tabel 1 (licht beschermd): bruine kikker, gewone pad, groene kikker complex en kleine watersalamander.
- Flora- en faunawet, tabel 2 (matig beschermd): levendbarende hagedis.
- Flora- en faunawet, tabel 3 (streng beschermd): boomkikker en kamsalamander.

Tijdens het veldbezoek wordt een inschatting gemaakt of de genoemde en andere beschermde amfibieën, reptielen en vissen voor kunnen komen in het plangebied en de directe omgeving.

Ongewervelde dieren

Raadpleging van diverse websites en literatuur heeft de aanwezigheid van de volgende licht beschermde ongewervelde dieren in en in de directe omgeving van het plangebied aangetoond:

- Flora- en faunawet, tabel 1 (licht beschermd): kale bosmier en behaarde bosmier.

Tijdens het veldbezoek wordt een inschatting gemaakt of de genoemde en andere beschermde ongewervelde dieren voor kunnen komen in het plangebied en de directe omgeving.

3.2.2 Veldonderzoek

Flora

Het plangebied betreft een traject van onverharde wandelpaden op landgoed 't Zand en enkele maisakkers daaromheen. Een deel van de paden is onbegroeid. Een deel is begroeid met een gras- en kruidenvegetatie. Op de paden langs de aangrenzende bosranden groeien algemene soorten van matig voedselrijke tot voedselarme bossen, zoals klein springzaad, gewone braam, struikhei, grote brandnetel, grote weegbree, pijpenstrootje, brede stekelvaren en bosopslag van onder andere wilde lijsterbes, beuk, zomereik, Japanse lariks, grove den en douglasspar. Op de maïsakkers ontbreekt natuurlijke begroeiing grotendeels.

De literatuur (zie paragraaf 3.2.1) maakt melding van de aanwezigheid van de volgende licht beschermde plantensoorten: brede wespenorchis en grasklokje (Flora- en faunawet, tabel 1). Er zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde plantensoorten aangetroffen. In de wat vochtigere, voedselrijkere bosranden langs de Enduro route zijn enkele geschikte groeiplaatsen voor brede wespenorchis aanwezig. Grasklokje en andere beschermde plantensoorten worden hier niet verwacht door het ontbreken van geschikte groeiplaatsen.

Broedvogels

Een volledige broedvogelkartering heeft niet plaatsgevonden. Tijdens het veldbezoek zijn in aangrenzende bospercelen de volgende vogelsoorten aangetroffen: boomklever, boomkruiper, gaai, groene specht, grote bonte specht, houtduif, koolmees, pimpelmees, roodborst, staartmees, vink, winterkoning en zwartkop. Op de route van de Enduro zijn enkele foeragerende vinken aangetroffen.

Jaarrond beschermde nesten

Tijdens het veldbezoek zijn geen nesten van vogelsoorten aangetroffen waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn zoals van de boomvalk, buizerd, gierzwaluw, huismus en sperwer (zie paragraaf 3.2.1). Het plangebied zelf is, door het ontbreken van opgaande begroeiing en bebouwing, ongeschikt als broedgebied voor deze en andere soorten, waarvan de nesten en vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond beschermd zijn. De naastgelegen bospercelen zijn geschikt als broedgebied voor de boomvalk, buizerd, havik, ransuil, sperwer en wespandief. De soorten gierzwaluw en huismus worden in de directe omgeving van het plangebied niet verwacht door het ontbreken van geschikte broedgelegenheden. Overige soorten, waarvan de nesten en vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond beschermd zijn, worden niet verwacht door het ontbreken van geschikte nestgelegenheden, verblijfplaatsen en/of nestkasten. Het literatuuronderzoek bevestigt dit.

Zoogdieren

Op één van de wandelpaden werd een onbekende marterachtige waargenomen. Het dier was zeer makkelijk benaderbaar (tot enkele meters) en overdag actief. Het gaat zeer waarschijnlijk om een ontsnapte fret of nerts. Tijdens het veldbezoek zijn verder geen (sporen van) zoogdieren aangetroffen in het plangebied. Ten zuiden van het plangebied is een haas aangetroffen. De onverharde wandelpaden en de maïsakkers zijn weinig van belang als leefgebied voor beschermde zoogdiersoorten. De aangrenzende bospercelen zijn geschikt als leefgebied voor diverse algemene, licht beschermde zoogdiersoorten, zoals haas, ree, vos en diverse (spits)muizen (Flora- en faunawet, tabel 1). Daarnaast zijn de bospercelen geschikt leefgebied voor de matig beschermde eekhoorn en steenmarter (Flora- en faunawet, tabel 2) en de streng beschermde boommarter en das (Flora- en faunawet, tabel 3). Het literatuuronderzoek bevestigt het voorkomen van enkele van bovenstaande soorten (zie paragraaf 3.2.1).

Eekhoorn

Tijdens het veldbezoek zijn er geen (sporen van) eekhoorns aangetroffen in het plangebied en de directe omgeving. Landgoed 't Zand is geschikt als leefgebied voor de eekhoorn. Rondom het plangebied bevinden zich diverse geschikte nestbomen voor deze soort. Binnen het plangebied zelf bevinden zich geen geschikte nestbomen voor eekhoorns. Een vaste rust- of verblijfplaats van deze soort wordt niet verwacht in het plangebied.

Steenmarter

Tijdens het veldbezoek zijn er geen (sporen van) steenmarters aangetroffen in het plangebied en de directe omgeving. Landgoed 't Zand is geschikt als leefgebied voor de steenmarter. Rondom het plangebied bevinden zich enkele gebouwen die potentieel geschikt zijn als schuilplaats voor de soort. Binnen het plangebied zelf bevinden zich geen geschikte schuilgelegenheden voor de soort. De aangrenzende bospercelen kunnen wel gebruikt worden als foerageergebied, waarbij de maïsakkers en de paden in het plangebied ook overgestoken kunnen worden. Een vaste rust- of verblijfplaats van deze soort wordt niet verwacht in het plangebied.

Boommarter

De boommarter is een soort die zich langzaam uitbreidt in de Achterhoek en in steeds meer bosgebieden waargenomen wordt. Tijdens het veldbezoek zijn er geen (sporen van) boommarters aangetroffen in het plangebied en de directe omgeving. De bossen van landgoed 't Zand zijn geschikt als leefgebied voor de boommarter. Er zijn geen waarnemingen van boommarters bekend uit de directe omgeving van het plangebied. In Boswachterij Ruurlo, ten noordoosten van het plangebied zijn wel waarnemingen bekend van de boommarter. Sporadisch kan een zwerend exemplaar ook op landgoed 't Zand aangetroffen worden. Binnen het plangebied, bestaande uit een aantal paden en maïsakkers bevinden zich geen geschikte schuilgelegenheden in vorm van forse bomen met holten. Een vaste rust- of verblijfplaats van deze soort wordt niet verwacht in het plangebied.

Das

De bossen van landgoed 't Zand zijn geschikt als leefgebied voor de das. Er zijn geen waarnemingen van dassen bekend uit de omgeving van het plangebied. Het is niet bekend of er zich dassenburchten bevinden in het gebied. Binnen het plangebied, bestaande uit een aantal wandelpaden en maïsakkers bevinden zich geen dassenburchten. Er zijn tijdens het veldbezoek geen sporen van de das aangetroffen, zoals wissels, prenten, uitwerpselen, haren of krabsporen. Sporadisch kan een rondzwervende das het plangebied doorkruisen. Een vaste rust- of verblijfplaats van deze soort is niet vastgesteld en wordt niet verwacht in het plangebied.

Overige matig en/of streng beschermde zoogdieren (Flora- en faunawet, tabel 2 en 3) worden niet verwacht. Het plangebied is ongeschikt als leefgebied voor matig of streng beschermde grondgebonden zoogdieren.

Vleermuizen

In de literatuur wordt melding gemaakt van de volgende vleermuissoorten: gewone dwergvleermuis, gewone grootvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis. (zie paragraaf 3.2.1). Alle vleermuizen zijn streng beschermd: Flora- en faunawet, tabel 3. Binnen het plangebied zelf bevinden zich geen bomen of gebouwen, waardoor verblijfplaatsen van vleermuizen niet aanwezig zijn. In aangrenzende bospercelen zijn mogelijk verblijfplaatsen aanwezig van (deels) boombewonende soorten, zoals de gewone grootvleermuis, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis. De bosranden langs het traject voor de Enduro zijn geschikt als foerageergebied voor diverse soorten vleermuizen.

Amfibieën

Tijdens het veldbezoek zijn geen amfibieën aangetroffen. In de literatuur wordt melding gemaakt van het voorkomen van enkele licht beschermde amfibieënsoorten (Flora- en faunawet, tabel 1) voor de omgeving van het plangebied. Daarnaast wordt melding gemaakt van de streng beschermde boomkikker en kamsalamander (Flora- en faunawet, tabel 3) voor de omgeving van het plangebied (zie paragraaf 3.2.1). Het plangebied is door het ontbreken van geschikt leefgebied niet van belang voor deze overige beschermde amfibieën. In het plangebied ontbreekt het aan geschikt voortplantingswater of landhabitat voor amfibieën. Aangrenzende bospercelen zijn plaatselijk geschikt als landhabitat en overwinteringsplek voor zowel licht beschermde soorten als bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander, als ook voor de streng beschermde boomkikker en kamsalamander. Overige matig en streng beschermde amfibieën (Flora- en faunawet, tabel 2 en 3) worden niet verwacht, omdat het plangebied ongeschikt is als leefgebied door het ontbreken van geschikte voortplantingswateren en/of landhabitat.

Reptielen

Tijdens het veldbezoek zijn geen reptielen aangetroffen in het plangebied en deze worden er ook niet verwacht. In de omgeving van het plangebied komt de matig beschermde levendbarende hagedis voor (zie paragraaf 3.2.1). De soort leeft in vochtige heide of heide met vennen en in structuurrijke weg- en spoorbermen en ruigten. In het plangebied ontbreekt het aan geschikt leefgebied voor de levendbarende hagedis en overige reptielen. Ook de bosranden grenzend aan het traject voor de Enduro zijn niet of nauwelijks geschikt als leefgebied voor de levendbarende hagedis. Sporadisch zou een rondzwervend exemplaar zich in de omgeving van het plangebied kunnen begeven.

Vissen

In het plangebied is geen open water aanwezig, daardoor ontbreekt geschikt leefgebied voor beschermde vissen.

Ongewervelden

Beschermde ongewervelden (dagvlinders/libellen etc.) zijn niet aangetroffen in het plangebied.

Behaarde bosmier en kale bosmier

De website van EIS-Nederland (www.eis-nederland.nl) maakt melding van beide licht beschermde soorten bosmieren. In het plangebied zijn geen koepelnesten van bosmieren aangetroffen. Geschikt leefgebied in de vorm van open bossen en zonbeschenen bosranden ontbreekt in het plangebied. In de directe omgeving is wel geschikt leefgebied voorhanden.

Overige beschermde ongewervelden zijn hier niet aangetroffen en worden ook niet verwacht.

4 Flora- en faunawet

4.1 Toetsing aan de Flora- en faunawet

De effecten op de flora en fauna en de wettelijke consequenties zijn ingeschat aan de hand van de geplande werkzaamheden.

Sinds 1 maart 2005 is een nieuwe AMvB van kracht waarin de vrijstellingen worden geregeld met betrekking tot artikel 75 van de Flora- en faunawet. Deze AMvB bestaat uit 3 tabellen waarbij tabel 1 soorten de lichtste bescherming en tabel 3 de zwaarste bescherming genieten (zie bijlage 2). Voor tabel 1 soorten betekent dit dat voor ruimtelijke ontwikkelingen als de op deze locatie geplande activiteiten, geen ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet hoeft te worden aangevraagd. Voor tabel 2 en 3 soorten dient overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen te worden door het nemen van mitigerende maatregelen. Als dit niet mogelijk is dient een ontheffing aangevraagd te worden, in combinatie met het nemen van compenserende maatregelen.

Flora

In het plangebied zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Deze worden ook verwacht, door het ontbreken van geschikte groeiplaatsen. De literatuur maakt melding van de aanwezigheid van de volgende licht beschermde plantensoorten: brede wespenorchis en grasklokje (Flora- en faunawet, tabel 1). Plaatselijk bevinden zich geschikte groeiplaatsen van de licht beschermde brede wespenorchis in aangrenzende bospercelen. Grasklokje wordt hier niet verwacht door het ontbreken van geschikte groeiplaatsen. De Enduro vindt uitsluitend plaats op bestaande paden en enkele maisakkers. Er worden geen groeiplaatsen van overige beschermde plantensoorten bedreigd door de geplande activiteiten. Bovendien geldt voor algemene, licht beschermde soorten, zoals de brede wespenorchis, vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en inrichting. Het uitvoeren van een aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk voor deze soortgroep.

Broedvogels

Alle aangetroffen en te verwachten vogelsoorten zijn beschermd krachtens de Flora- en faunawet en de Vogelrichtlijn. Ontheffing voor deze diergroep is niet mogelijk. Dit betekent dat het verstoren, verontrusten, doden en anderszins nadelig beïnvloeden van deze soortgroep niet is toegestaan. Het plangebied, bestaande uit wandelpaden en enkele maisakkers is ongeschikt als broedlocatie voor vogels. In de directe omgeving kunnen wel diverse vogelsoorten broeden, waardoor mogelijk verstoring optreedt door voorgenomen activiteiten. Voor vogels geldt dat deze tijdens de broedperiode het meest gevoelig zijn voor verstoring. De rest van het jaar zijn zij flexibeler en is de kans op nadelige effecten door de werkzaamheden voor de individuen aanzienlijk minder. Doordat de evenementen in november georganiseerd wordt, ruim buiten het broedseizoen, en slechts één dag beslaat, is er geen sprake van verstoring van broedvogels. Door de geluidsproductie van de evenementen treedt er wel een zekere mate van verstoring van aanwezige vogels op. Er bevinden zich echter voldoende uitwijkmogelijkheden voor vogels in de directe omgeving. Mede hierdoor en het feit dat het een eendaags evenement (tijdelijk effect) betreft, wordt geen permanent verstorend effect op vogels verwacht.

Vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied geen nesten of vaste rust- en verblijfplaatsen aangetroffen van soorten waarvan de deze nesten jaarrond beschermd zijn. In de aangrenzende bospercelen worden wel nesten verwacht van enkele soorten die jaarrond beschermd zijn: boomvalk, buizerd, havik, ransuil, sperwer en wespandief. Er worden geen bomen gekapt, waardoor nesten van deze soorten niet verloren gaan. Doordat de evenementen in november georganiseerd worden (ruim buiten het broedseizoen), slechts één dag beslaat en er verder geen kap van bomen en struiken plaatsvindt, is er geen sprake van verstoring van broedgevallen van deze soorten. Door de geluidsproductie van de evenementen treedt er wel een zekere mate van verstoring van vogels die nog in de omgeving van de nestlocatie aanwezig zijn (met uitzondering van de boomvalk en wespandief die na de zomer wegtrekken uit Nederland). Er bevinden zich voldoende uitwijkmogelijkheden voor buizerd, havik, ransuil en sperwer in de directe omgeving. Mede hierdoor en het feit dat het een eendaags evenement betreft, wordt geen permanent verstorend effect op deze vogelsoorten verwacht. Het uitvoeren van een aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk voor deze soortgroep.

Zoogdieren

Het plangebied is weinig van belang als leefgebied voor beschermde zoogdiersoorten. De aangrenzende bospercelen zijn geschikt als leefgebied voor diverse algemene, licht beschermde zoogdiersoorten, zoals haas, ree, vos en diverse (spits)muizen (Flora- en faunawet, tabel 1). Voor licht beschermde soorten geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen automatisch de vrijstellingsregeling.

Daarnaast zijn de bossen geschikt leefgebied voor de matig beschermde eekhoorn en steenmarter (Flora- en faunawet, tabel 2) en de streng beschermde boomarter en das (Flora- en faunawet, tabel 3).

Eekhoorn

Binnen het plangebied zelf bevinden zich geen geschikte nestbomen voor eekhoorns. Een vaste rust- of verblijfplaats van deze soort wordt niet verwacht in het plangebied. Rondom het plangebied bevinden zich diverse geschikte nestbomen voor deze soort, waardoor mogelijk een verstorend effect optreedt. Het evenement wordt buiten de kwetsbare voortplantingsperiode van de eekhoorn gehouden. Voor eekhoorns zijn voldoende uitwijkmogelijkheden tijdens het evenement. De inschatting is dat het eendaagse evenement niet leidt tot een permanente verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen van de eekhoorn.

Steenmarter

Binnen het plangebied zelf bevinden zich geen geschikte schuilgelegenheden voor steenmarter. Een vaste rust- of verblijfplaats van deze soort wordt niet verwacht in het plangebied. Rondom het plangebied bevinden zich enkele geschikte verblijfplaatsen in de vorm van gebouwen, waardoor mogelijk een verstorend effect optreedt. Het evenement wordt buiten de kwetsbare voortplantingsperiode van de steenmarter gehouden. Voor steenmarters zijn voldoende uitwijkmogelijkheden tijdens het evenement. De inschatting is dat het eendaagse evenement niet leidt tot een permanente verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen van de steenmarter.

Boomarter

Binnen het plangebied zelf bevinden zich geen geschikte nestbomen voor boomarters. Een vaste rust- of verblijfplaats van deze soort wordt niet verwacht in het plangebied. Rondom het plangebied bevinden zich enkele geschikte nestbomen voor deze soort, waardoor mogelijk een verstorend effect optreedt. Het evenement wordt buiten de kwetsbare voortplantingsperiode van de boomarter gehouden. Voor boomarters zijn voldoende uitwijkmogelijkheden tijdens het

evenement. De inschatting is dat het eendaagse evenement niet leidt tot een permanente verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen van de boommarter.

Das

Er zijn geen waarnemingen van dassen bekend uit de omgeving van het plangebied. Het is niet bekend of er zich dassenburchten bevinden. Binnen het plangebied, bestaande uit een aantal wandelpaden en maisakkers bevinden zich geen dassenburchten. Sporadisch kan een rondzwervende das het plangebied doorkruisen. Het evenement wordt buiten de kwetsbare voortplantingsperiode van de das gehouden. De inschatting is dat het eendaagse evenement niet leidt tot een permanente verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen van de das.

Overige matig en/of streng beschermde zoogdieren (Flora- en faunawet, tabel 2 en 3) worden niet verwacht. Het plangebied is ongeschikt als leefgebied voor matig of streng beschermde grondgebonden zoogdieren. Het uitvoeren van een aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk voor deze soortgroep.

Vleermuizen

Om te bepalen of aanvullend onderzoek naar vleermuizen noodzakelijk is, worden de resultaten van de quickscan getoetst aan de checklist van Het Protocol voor vleermuisinventarisaties van de Gegevensautoriteit Natuur en de Zoogdierversamenleving VZZ. Hieronder zijn de relevante passages uit de checklist weergegeven:

1. Zijn er gebouwen?

Nee → Nader onderzoek naar winter-, kraam-, zomer- en paar verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen is niet noodzakelijk.

3. Zijn er bomen met holten?

Nee → Nader onderzoek naar winter-, kraam-, zomer- en paar verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen is niet noodzakelijk.

4. Maken de struiken, gewassen, boom (bomen) deel uit van een mogelijke route/verbinding of een essentieel foeragegebied?

Nee → Nader onderzoek naar foeragegebieden en routes van vleermuizen is niet noodzakelijk.

Binnen het plangebied zelf is geen geschikt leefgebied voor vleermuizen. Aangrenzende bossen en bosranden kunnen wel in gebruik zijn als foeragegebied en verblijfplaats door diverse soorten vleermuizen. Doordat het eendaagse evenement buiten de kwetsbare voortplantingsperiode en winterrust van boombewonende vleermuizen gehouden wordt, worden geen vaste rust- en verblijfplaatsen aangetast door verstoring. Het uitvoeren van een aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk voor deze soortgroep.

Overige diersoorten

Amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden zijn niet aangetroffen. Gezien het ontbreken van voortplantingswater en geschikt leefgebied zijn zwaar beschermde amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden niet te verwachten in het plangebied. Voor de, in de literatuur vermelde, licht beschermde soorten geldt automatisch de vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen. In de omgeving komen verder de matig beschermde levendbarende hagedis (Flora- en faunawet, tabel 2) en de streng beschermde boomkikker en kamsalamander (Flora- en faunawet, tabel 3) voor. Binnen het plangebied is echter geen geschikt leefgebied voor deze soorten aanwezig. Het uitvoeren van een aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk voor deze soortgroepen.

4.2 Wettelijke consequenties

Flora

Geen nader onderzoek noodzakelijk. Geen ontheffing noodzakelijk.

Broedvogels

Ontheffing voor deze diergroep is niet mogelijk. Organiseer de activiteiten buiten het broedseizoen (tussen 15 maart en 15 juli).

Zoogdieren

Geen nader onderzoek noodzakelijk. Geen ontheffing noodzakelijk.

Vleermuizen

Geen nader onderzoek noodzakelijk. Geen ontheffing noodzakelijk.

Amfibieën

Geen nader onderzoek noodzakelijk. Geen ontheffing noodzakelijk.

Reptielen

Geen nader onderzoek noodzakelijk. Geen ontheffing noodzakelijk.

Vissen

Geen nader onderzoek noodzakelijk. Geen ontheffing noodzakelijk.

Overige diersoorten

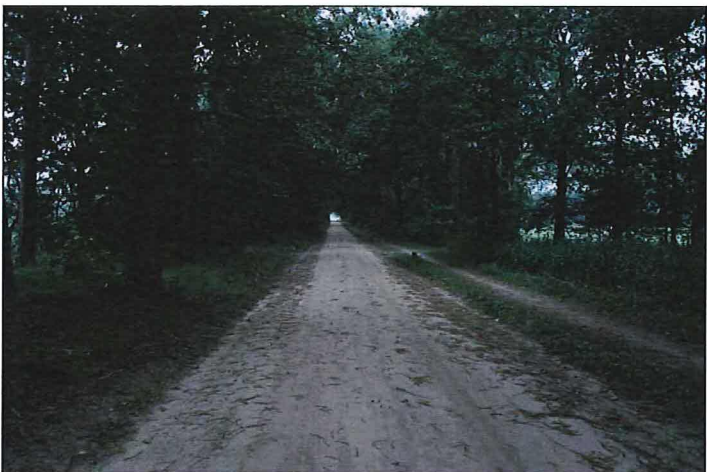
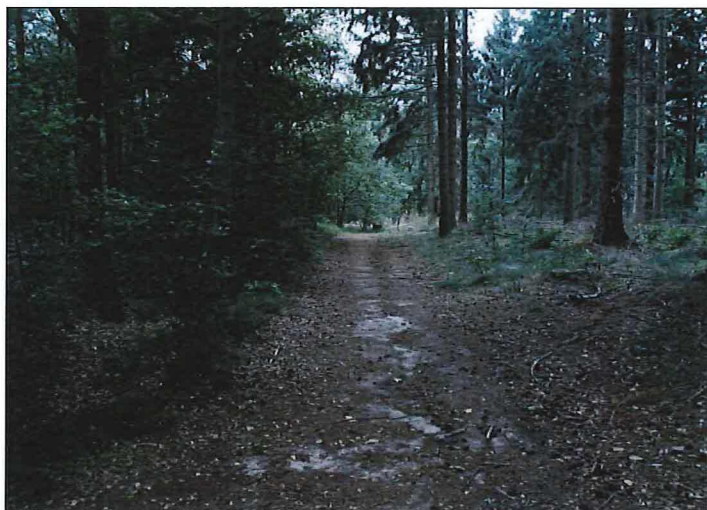
Geen nader onderzoek noodzakelijk. Geen ontheffing noodzakelijk.

5 Conclusie

Aan de hand van de resultaten van de quickscan natuurtoets trekken we voor de Enduro en Off The Roadrit op landgoed 't Zand in Zelhem de volgende conclusie:

Aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet is niet noodzakelijk.

Bijlage 1 Impressie plangebied

Bijlage 2 Wettelijk kader

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet beschermt planten en dieren tegen negatieve invloeden en bevat hiervoor diverse concrete verbodsbepalingen:

- beschermde inheemse dieren mogen niet verstoord, gevangen of gedood worden;
- beschermde inheemse plantensoorten mogen niet vernield, beschadigd of ontworteld worden;
- nesten, rustplaatsen en voortplantingsplaatsen van beschermde soorten mogen niet verstoord of vernield worden.

De Flora- en faunawet kent drie verschillende beschermingsregimes. Hiertoe zijn de beschermde planten en dieren onderverdeeld in drie categorieën, elke categorie kent een eigen beoordelingstoets voor ontheffingverlening (zie tabel 1).

Beschermde flora en fauna	Zonder gedragscode	Met gedragscode
Algemene soorten (tabel 1 ff-wet)	Algemene vrijstelling	Algemene vrijstelling
Overige soorten (tabel 2 ff-wet)	"Lichte" toets	Vrijstelling
Streng beschermde soorten (tabel 3 ff-wet)	"Uitgebreide" toets	"Uitgebreide" toets

Tabel 1. Beoordelingstoets voor ontheffing.

Tabel 1 maakt melding van een gedragscode. In een gedragscode is opgenomen hoe werkzaamheden worden uitgevoerd zodanig dat schade aan beschermde soorten wordt voorkomen of tot een minimum wordt beperkt. Wanneer bij uitvoering van de werkzaamheden gehandeld wordt volgens de gedragscode, en dit ook aangetoond kan worden, geldt een vrijstelling of lichtere toetsing (zie tabel 1). De gedragscode moet wel door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit goedgekeurd zijn, alvorens deze een wettelijke status heeft.

Flora- en faunawet, tabel 1: Algemene vrijstelling

Veel soorten die in de Flora- en faunawet zijn opgenomen, komen in Nederland algemeen voor. Voor verstoring van deze soorten bij uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig onderhoud, beheer of gebruik, of bij ruimtelijke ontwikkeling of inrichting, geldt een algemene vrijstelling en is dus geen ontheffing nodig.

Flora- en faunawet, tabel 2: "Lichte" toets

Wanneer soorten uit de tweede categorie negatief beïnvloed worden en niet gehandeld wordt volgens een gedragscode, geldt bij de ontheffingsaanvraag de "lichte" toets. Hierbij moet aangetoond worden dat de werkzaamheden er niet toe mogen leiden dat het voortbestaan van de soorten in gevaar wordt gebracht. Werken volgens de Gedragscode Flora- en faunawet voor de bouw- en ontwikkelsector geeft vrijstelling voor deze categorie van beschermde soorten. Er hoeft hiervoor geen ontheffing aangevraagd te worden. Er mag echter geen afbreuk gedaan worden aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. De populatie in het gebied mag geen gevaar lopen om uit te sterven. Hiervoor moeten maatregelen getroffen worden, die opgenomen worden in een ecologisch werkprotocol.

Flora- en faunawet, tabel 3: "Uitgebreide" toets

Wanneer soorten uit tabel 3 voorkomen in een gebied dienen er maatregelen getroffen te worden om behoud van de lokale populatie, bescherming van individuen en de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen te garanderen. Hiervoor dienen mitigerende en mogelijk compenserende maatregelen getroffen te worden. Om zeker te zijn of de maatregelen voldoende zijn, dienen ze vooraf beoordeeld te worden door Dienst Regelingen. Met dit besluit kan aangetoond worden dat de initiatiefnemer zich houdt aan de Flora- en faunawet. Het besluit heeft de initiatiefnemer bijvoorbeeld nodig als iemand bezwaar maakt tegen het project of vraagt om handhaving van de Flora- en faunawet.

Indien vaste verblijfplaatsen worden beschadigd of weggehaald of behoud van de lokale populatie dan wel bescherming van de aanwezige individuen niet kan voldoende worden gegarandeerd, dienen compenserende maatregelen te worden uitgevoerd én dient een ontheffing te worden aangevraagd bij Dienst Regelingen. Voor deze soorten geldt echter dat alleen ontheffing wordt verleend op grond van een wettelijk belang genoemd in de Habitatrichtlijn of Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantsoorten.

Dat zijn voor Bijlage IV-soorten Habitatrichtlijn:

- bescherming van flora en fauna;
- volksgezondheid en openbare veiligheid;
- dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

en voor Bijlage 1: AMvB-soorten:

- bescherming van flora en fauna;
- volksgezondheid en openbare veiligheid;
- dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
- uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Vogels

Alle vogels in Nederland zijn streng beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- en verblijfplaatsen worden verstoord, zijn verboden. Voor vogels geldt dat er alleen ontheffing wordt verleend op grond van een wettelijk belang zoals vermeld in de Vogelrichtlijn. Dat zijn:

- bescherming van flora en fauna;
- veiligheid van het luchtverkeer;
- volksgezondheid en openbare veiligheid.

Overtreding van de Flora- en faunawet dient voorkomen te worden door het nemen van mitigerende maatregelen. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplanting- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de soorten. Het betreft hier de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld migratieroutes en foerageergebied. Om zeker te zijn of de maatregelen voldoende zijn, dienen ze vooraf beoordeeld te worden door Dienst Regelingen. Met dit besluit kan aangetoond worden dat de initiatiefnemer zich houdt aan de Flora- en faunawet. Het besluit heeft de initiatiefnemer bijvoorbeeld nodig als iemand bezwaar maakt tegen het project of vraagt om handhaving van de Flora- en faunawet.

Bescherming van vogelnesten

Tijdens werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen. En ook niet als maatregelen getroffen worden die voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mogen nesten verplaatst of verwijderd worden, maar daar zijn uitzonderingen op.

Nesten die het hele jaar door zijn beschermd

Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het *gehele* seizoen:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Nesten die *niet* het hele jaar door zijn beschermd

Er zijn ook vogelnesten die worden aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

De soorten uit bovenstaande categorie 5 vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Zorgplicht (art 2 Flora- en faunawet)

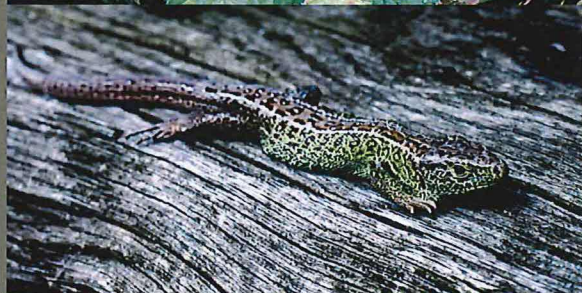
Naast bovenstaande verplichtingen voor beschermde soorten geldt bovendien voor alle soorten, plant en dier, de zogenaamde zorgplicht. In de zorgplicht is opgenomen dat alle planten en dieren een intrinsieke waarde hebben en onvervangbaar zijn. De zorgplicht is een fatsoenseis en houdt in dat bij menselijk handelen voldoende zorg in acht genomen wordt om in het wild levende planten en dieren zoveel mogelijk te beschermen.

stichting staring advies

Jonker Emilweg 11
6997 CB Hoog-Keppel

T 0314 641910

info@staringadvies.nl
www.staringadvies.nl

Dit rapport is afgedrukt op FSC-gecertificeerd en CO2-neutraal papier.